

GLASOSLOVJE IN NAGLAS MOŠČANSKEGA GOVORA V PRIMERI S SLOVENSKIM KNJIŽNIM JEZIKOM

Moščanščina ima dolge in kratke naglašene samoglasnike in zložni *r*: dolgi so v knjižnem jeziku akutirani, kratki pa cirkumfektirani. Poleg tega so kratki naglašeni samoglasniki še *ɛ*, *ɔ* in *a* na enozložnicah (v knjižnem jeziku so to kračine), v moščanščini prav tako, poleg tega pa so še tretjeumični primeri. Nenaglašeni samoglasniki so samo kratki, vsi knjižni naglašeni *o*-ji pa so v moščanščini postali *u*-ji. Naglašeni polglasnik se glasi *ɛ*, nenaglašeni pa *i* (ta drugi zamenjuje tudi nekdanja naglašena *ě* in *ii*). Moščanski naglas je samo jakostni, bil pa je pred tem tonemski. Poenostavljeno so nekdanji akuti sedaj dolžine, cirkumfleksi kračine, nekdanje kračine so kračine; v oblikoglasju pa ima moščanščina precej svojih rešitev.

glasoslovje, naglas, moščanski govor, slovenski knjižni jezik

The Mostec dialect has long and short stressed vowels and a syllabic *r*: in the standard language the long ones have the acute accent, the short ones the circumflex accent. There are also the stressed syllables *ɛ*, *ɔ* and *a* in monosyllables (in the standard language these are short accented vowels), and words where the stress has shifted to the left. Unstressed vowels are all short, while all the standard stressed *o* sounds have in the Mostec dialect become *u*. The stressed semi-vowel is pronounced *ɛ*, the unstressed *i* (the latter replaces the former stressed *ě* and *ii*). The Mostec accent is now only dynamic, while before it was tonemic. In brief, vowels that formerly had the acute accent are now long vowels and those with the circumflex accent are now short vowels, while former short vowels have remained so; in its morpho-phonology the dialect has quite a few of its own solutions.

phonology, accent, Mostec dialect, Slovene standard language

1 Glasovi¹

Moščanski govor pozna tri vrste glasov: samoglasnike, zvočnike in nezvočnike. V tem je torej povsem enak slovenskemu knjižnemu jeziku.

1.1 Samoglasniški sestav moščanščine je pa bolj zapleten od knjižnega. Če za knjižni jezik lahko rečemo, da ima osem samoglasnikov, tj. *i*, *e*, *ɛ*, *a*, *o*, *ɔ*, *u* + *ɔ*, pri čemer so vsi ti samoglasniki razen zadnjega naglašeni lahko dolgi, kratki pa vsi razen *e* in *o*, ki so možni tudi nenaglašeni. Za moščanski govor je treba reči, da so v

¹ Na željo avtorja narečni glasovi niso zapisani v novi nacionalni transkripciji (op. ur.).

njem dolgi samo *i, e, ε, â, o, u* in *ü*, pri čemer se prvi trije ujemajo s prvimi tremi knjižnega jezika, se preostali štirje v trikotni predstavitvi samoglasnikov za eno mesto premaknejo v nasprotni smeri gibanja urnega kazalca, tako da je *u* postal zaokroženi *i*, tj. *ü*, *o* postane *u*, široki *o* (tj. *ó*) je ozki in *a* je sedaj *â*. S primeri: *míza, méra, têta, krâva, vóda, núsim, múha*. Iz zgledov vidimo, da so v moščanščini dolgi samo v knjižnem jeziku akutirani samoglasniki, poleg tega pa to velja tudi za t. i. zložni *r* (*vřba*).

Vsi moščanski dolgi naglašeni samoglasniki in *r* so lahko tudi kratki: *mìz, mèr, tèt, kràv, vòd, nùs, mùh* in *vřb*. V knjižnem jeziku jim ustrezajo dolgi cirkumflektirani ustrezniki, tj. *míz, mēr, têt, krâv, vòd, nòs, mùh* in *vřb*. Samo kratki naglašeni samoglasniki pa so v moščanščini *è, è, ò* in *à*, medtem ko v knjižnem jeziku velja to samo za polglasnik: *pès, pèsik, sèt, dèkle, màk, fàntik, nàkle; kèp, kèpčik; gròb, gròbik*. Iz teh zgledov vidimo, da so naglašene kračine v enozložnih besedah (treba jim je dodati še *è: kmèt*), ali pa sicer prvotno s kračino v zadnjem zlogu večzložnih besed, ki ni bila ukinjena ne s prvim umikom (na predhodno dolžino) ne z drugim na predhodna *e* oz. *o* (etimološka *e* in *o*). Prvotne in tretjeumične kračine se samo izjemoma nevtralizirajo z izcirkumfleksnimi, izjemi sta *tèt = kmèt* ter *přst = vřb*. Če t. i. izcirkumfleksne kračine združimo z navadnimi kračinami, dobimo naslednjo sliko moščanskih kračin:

ì	ü	ù	pìt	mùh	nùs
è		ò	pèt		vòd
è	è	ò	sèd	kèp	gròb
	è	â	tèt/čèp	pàs	
	à		ràk		

Treba je še povedati, da imajo nekateri moščanski samoglasniki tudi alofone: Tako zlasti *ü*, ki pred *r* nastopa kot *ö* (*póra, pòr*), medtem ko se *i* in *u* pred *r* samo nevtralizirata z *e* in *o* (*masèrat, fpérat, òrška* za knjižno *masîrati, upîrati* in *Ûrška*). Zdi se tudi, da je čisti *á* samo varianta velariziranega *â* v določenem okolju, npr. ob mehkonebnikih ali še iz drugih razlogov, npr. čustvenih (npr. *kákat, gágat – áte*). Povem naj še, da imamo kratke naglašene samoglasnike zmeraj tudi v velelniku, in sicer ne glede na osebo ali število, npr. *dè, pì, nès, čakaj, pròs, kùp, vžàm* itd., torej tudi v neednini in tudi v prvi osebi neednine: *pì pìma pìta pìmu pìte* ali *pàraj pàrajma pàrajte pàrajmu pàrajte*. Kolikor vem, je edina oblika z dolžino za 3. osebo ednine, sedaj pač medmet *Bùg văr kèj tágga dučákát*. Še nekaj primerov velelnika *vzdìgn, mùč, pèlaj, zatřè, puvřè, nàjd*. Včasih se taki obliki dodaja še nekak poudarjalni *i*, npr. *Nàjdi mi ga, za fsàku cénu!*

Pozabiti ne smemo narečnoknjižnih oblik imen ljudi in živali, npr.: *Tínka, Pèpi, Tòne, Fànika, Màks, Gùsl, Jòžek, Verònika, Rèzika, Fràncek, Cène, Hùbert*, kar je

vse tudi nekako ljubkovalno. Povedano velja tudi za imena živali, npr. *Lisa*, *Ščeka*, *Plàuka*, *Šàra*, *Fùksa* in podobno. Navadna stara imena so npr. *Júže*, *Jáže*, *Fráncl*, *Rèza*, *Ánča*, *Néža*.

Poleg tega obstajajo tudi narečnoknjižni primeri npr. iz cerkvenega petja (*Lèpa si lèpa*, *ròža Maríja*, *tèbe častí vsà nebèška družína*) za pravo knjižno *Lépa si lépa*, *róža Maríja*, *tébe častí vsà nebéška družína*. Nespremenjene narečno so še spotakljive besede kot *fùkat*, *cùra* in podobno, in onomatopejske kot *kúkavca* in še drugo, npr. premlade izposojenke, da bi jih doseglo narečno zavijanje, npr. *kúkat* v pomenu skrivno gledati.

1.2 Zvočnike ima moščanščina naslednje: drsnika *j* in *v*, jezičnike *r*, *l* in *t* ter nosnike *m*, *n* in *ŋ*, npr. *jáma*, *váša*, *ráda*, *táh*, *zèmla*, *mátu*, *náša*, *sáŋa*. Od *drsnikov* ima v alofonu *u*, npr. *sóva sòu*, *óuca*, *sáuski* – *dau*, *gòu*, v izglasju pa tudi pred nezvenečimi nezvočniki pa se premenjuje tudi *s* *f*, npr. *prèf* (običajnejše *pròu*), npr. *fsè*, *fsàk*, *fsiknìt*, še zlasti v rod. mn. *sinúf*, pa pri svojilnih zaimkih *ŋengúf*, *ŋihuf*. Na začetku besede pred vsemi zvenečimi nezvočniki in tudi pred zvočniki ostaja *v*: *vzdihnit*, *vbit*, *vrét*, *vmès*, *vnét*, *vjámem*, *vvódi*. Premene *z* *u* ta zvočnik v moščanščini nima, edini primer je menda *vèšu* za knjižno *ušel* in *vújt* za *uiti*. Da gre tu za protetični *v*, lepo vidimo iz primerov kot *vičít* za knjižno *učiti*, vendar imamo *učítel* in *učènci*, zadnje dvoje pač po knjižnem.

Pri *jezičnikih* je nasprotje med trdim *t* in mehkim *l* le pred nesprednjimi samoglasniki, npr. *kúta*, *kùtu*, *náklu*, *štò*, *blò*, pred prednjimi samoglasniki pa se obe vrsti *l*-a avtralizirata v mehkem *l*: *kùli*, *kúlih*, *kóle*, *lúkat*. Ne znam si razložiti, zakaj stoji mehki *l* v besedi *Lòjz* (ali je tu kaka analogija, npr. po *Liblána*?). Za opažanje izgube nasprotja med trdim in mehkim *l* daje lepo priložnost sklanjatveno pregi-banje: *knáta knále knáli knátu knátuj* (rod. mn. *knâl*, *na knât*). Za tip *suljúj* (z govorjenim *l + j*) lahko rečemo, da je *lj* ohranila morfemska meja (podobno je tudi z *dlanjúj*). Imenovalnik besede *sol* ima v moščanščini obliko *sù*, kar je podobno obliki *pù* (*pol*).

Zanimiva posebnost moščanščine pri *nosnikih* je nosni *ŋ* namesto mehkega *n*. Ta nosni *j* vpliva na svoje samoglasniško okolje v tem smislu, da ga nazalizira, npr. *sáŋjè*, s čimer ustvarja alofone vseh ustnih samoglasnikov. To preprosto zapisujem z znamenjem za nosnost samo pri *j*. Še nekaj zgledov: *íje*, *jíva*, *kòj*, *kója*. Posebnost je *mèjnka*. Za knjižni *ogenj* ima moščanščina tip *ógi*, torej tako še *pèdi*, ki pa imata rod. in drugo kar premeno z *j*, torej *ógja*, *pèdja*. Za *semenj* imamo na Mostecu kar *sèm-a*. Mimogrede: knjižno *rkalj* je na Mostecu pretvorjeno v *rèkl*, namesto *mejnik* pa imamo zelo nenavadno obliko *jemeník*. Prim. še obliki *jelènji* (in *kubìlji*).

Čisto za konec o zvočnikih bodi še povedano, da Rupel (in z njim Ramovš) v Preglednici slovenskih soglasnikov (*Slovensko pravorečje*, 1946 – dalje po potrebi SPČ –, str. 33) zvočnika *j* in *v/u* stavi(ta) med »nezvočne soglasnike«, kar je seveda

velika zmota, še zlasti, ko gre za *j*, če že pri *v* v nekaterih primerih poznamo premeno po zvonečnosti s *f*, npr. *ĵengúf*, *ĵihuf*, *brátuf*. Tu je namesto zvočnika na koncu kar nezveneči *f* (v določenih položajih tudi Rupel in Ramovš sicer priznavata tudi nezveneči ali v zvočnosti zelo zreducirani *r*).

Nekak parazitski *j* se v moščanščini pojavlja v zvezi z besedo *pájsji*, pa tudi v besedi *grèjnki*.

1.3 Nezvočnikov ima moščanščina 6 parov po zvonečnosti in še tri neparne, tj. *f*, *c* in *h*, torej skupaj 15. To najdemo že v SPC 1946, le da je tam prišlo do mešanja že pri *j* in *v/u*, zaradi fonološke nevednosti pa z ene strani *dž* ni obravnavan kot fonem slovenskega knjižnega jezika, seveda pa tudi ni to v preglednici navedeni *dz* ali pa mehkonobni *n*. Nam je *dž* že fonem slovenskega knjižnega jezika, medtem ko *dz* ne, saj je vendar samo položajni alofon fonema *c*, morala pa bi bila taki varianti priznati tudi neparanima *f* in *h* (*avganistan* in *γ* za knjižno *h gabru*).

Rupel in Ramovš sta se v svoji *Preglednici soglasnikov* držala Breznikove slovnice 1934, str. 20, vendar sta iz nje izpustila *lj* in *nj*. Seveda pa tudi ne navajata favkalnih variant zobniških in ustničniških zapornikov (*Tnalo*, *Dno* – *roB mesta*, *zoBmi*), prav tako pa ne obstranskih (glede na odpravo zapore) *t* in *d* pred *l* (*léti*, *léto*). Te variante zapornih parnih fonemov *t* – *d* in *p* – *b* so važne tudi jezikoslovno, saj so nekatera narečja te posebnosti tudi normalizirala, tako da namesto *Tnala*, *Dno* govorijo *knala*, *gnar*, namesto *t* in *d* pa tudi govorijo *klije* namesto *tli* in v moščanščini *blétvu* namesto *dléto*. In še: mehkonobni *n* jaz vidim tudi v *n* pred *h*, kakor v primeru *Anhovo*.

Za moščanščino naj navedem zanimivo zamenjavo fonema *h* s *f* (*ftét*, *ftòu*), podobno še *nòft*, pa še zameno fonema *v* (njegove variante *w*) s *h* v primerih kot *h vrbíni*, kjer se pa verjetno govori tudi *vvrbiní*. V moščanščini sem svoj čas odkril posebnost, da se zvoneče izglasje nezvočnikov *d*, *b*, *z* ohranja tudi pred samoglasniki ali zvočniki na začetku naslednje besede, npr. *od meneločeta* [*dm/do*], *ob meniločetu* [*bm/bo*] in tako še *iz meneločeta* ter *z menojočetom*, *raz meneločeta*: To sicer ne velja, celo ne pri nepravih predlogih, kakor so *vzdolž*, *poleg*, kjer imamo *vzdolž mejelobale* [*šm/o*] in tako tudi pri drugih primerih, najsi gre za kar koli razen za prave predloge, npr. *mlad mož/oče* [*tm/o*].

2 Naglaševanje

2.1 Moščanski naglas je samo jakostni, bil pa je pred tem tonemski, medtem ko je slovenski knjižni naglas eno in drugo. Sem pa že zgodaj, še ko sem bil zaposlen na zagrebški Filozofski fakulteti, odkril, da mi moščanščina podarja ogromno bogastvo podatkov za tonemski naglas besedja, kakor še sedaj vidimo iz dejstva, da mi vsaka dolžina samoglasnika in zložnega *r*-a pomeni akutiranost. Če so istoglasovni samoglasniki kratki, pa imamo opraviti z nekdanj cirkumflektiranimi tonemi,

npr. *lépa náša dumuvína, lèp mlâd sîn* ustreza knjižnemu tonemskemu *lépa náša domovína* oz. *lèp mlâd sîn*.

2.2 Kako pa je z nekdanjimi kračinami. V knjižnem jeziku so možne v edinem zlogu ali pa v zadnjem zlogu večzložnice (pri tem ne upoštevamo kračin, kot jih poznajo prave sestavljenke kakor *râzkrâlj, pòdpredsêdnik* ali *nâdkûhar*, prav tako ne kračina tipa *tâma*, nastala po tretjem umiku naglasa s konca besede), npr. *râk, kmèt, sît, krûh, bôb, pàs – krasnâ, cigân, vsegâ, globòk* itd., na Mostecu *râk, kmèt, sèt, krâh, bôb, pês – tèm, krâsn, cêgan, fsêga, glâbuk* ipd. Zelo zanimiva značilnost moščanskega govora je naglas na kračini v Ruplovi troji možnosti knjižne naglasnosti, namreč *drobân, drôbna, drobnô* proti *drôben -bna -o* proti *drobân, drobnâ, -ò* moščanščina izbrala tretjo možnost, kar spoznamo po posebnih odrazih tretjega umika s končnice, namreč *drôbn -bna -u*. Tako torej še *têžki -a -u*; tako še *glâsn, môt, sôzn, šêbki, mîrtof -tva -u, tês, zapôsl, svêtu -tla -u, pèjen pijâna -ânu, šeruk -ôka -u* (zadnja dva primera premičnega naglasnega tipa).

Pri samostalnikih srednjega spola bi temu tipu ustrezali primeri kot *sâknu, žrtje*, od premičnega naglasnega tipa še *dêkle -éta*, od nepremičnega pa *pêše -ta*. Pri samostalnikih moškega spola gredo sem še *stêbr -bra, bêzik* (bolj prav bi bilo *bêzik*), *čèber, hrêbit, pèku, pèkta, rêk, skêdi, fântik, kôsic, kâpic, nêžik, rêpik* itd., od premičnih še *fântič -iča* ali *Lôčan -âna*.

Še o naglasu na zadnjem zlogu tipa *udhòd -a*. (Na edinem zlogu kračina seveda ostane.) Skoraj vse je tudi v moščanščini tako, kakor kaže SPČ 1946 na str. 59; seveda pa s prirastom končnic spreminja tudi kolikost naglasnega samoglasnika, npr. *brât brâta, dêd dâda, ptêč ptîča, dêm dîma, fânt fânta, fênt fûnta, gâd gâda, hlêb hlêba, krôp krôpa* ipd. Včasih vendar prevlada kračina imenovalnika tudi v preostalih sklonih, npr. *cênt -a, mâk -a, dvôm -a, râj -a, skôk -a, škrât -a*. Ali pa se že enozložni imenovalnik podaljša, npr. *drûb -a* iz *drûb*. Še več je enotnega pri večzložnih osnovah, npr. *državlân -a* ali *dvurjân -a*. (Včasih se mi zdi, da je tudi nenaglašeni *u* pred *r* za eno stopnjo znižan, tj. da se glasi *dvorjân*.)

Pri izpeljankah iz glagolov imajo končne kračine seveda normalno spremeno korenske kračine z dolžino in pri tem še kakovostno spremeno, npr. knjižno *načrt načrta, prihòd prihóda, polòm polôma, odpòr odpôra*, vendar komaj kdaj še, če gre za samoglasnika *i* ali *u* (npr. *dopîs, iztîs, razpîs, napûh, napûšč, poljûb*), kar se je pozneje odrazilo v tem, da *i* in *u* takih podstav v imenovalniku ednine ne pišejo s kračino (kakor ima še Pleteršnik: *dopîs -pîsa, iztîs -tîsa* itd., *napûh -pûha, napûšč -pûšča, poljûb -ljûba*), kar pa je že SP 1962 podaljšal v *dopîs -a, iztîs -a, napûh -a, poljûb -a* itd., to pa ohranil tudi SSKJ. Ima pa dolžine namesto kračin že SP 1950.

Omenjeno bodi še, da SPČ pozna kračine tudi pri priponskih obrazilih, npr. *barjân, cigân, državljân*, pa *malik, menih, mladîč, modràs, škržât*. Enako kakor izpeljanke pa obravnava tudi zložanke tega tipa: *močerâd, nosoròg, skrakopèr*,

Triglāv, vodomèt, vodovòd, kar ohranja tudi SP 1962: *močeràd* (toda *močeríl, nosoróg*), *srakopèr -pêr(j)a*, *Triglāv* in *Tríglav, vodomèt -éta, vodotòč* in *vodotóč -oča*. Te kračine je tudi moščanski govor le redko umikal na predhodni zlog, izjema je npr. *cègan -ána* ali *Lòčan -ána* (Prešeren pa pozna še *méščan*: »kar kmet in *méščan s pridom sliši*«). Ti se potem uvrščajo v premični naglasni tip (v mojem pojmovanju, želel pa si je poimenovalno razlikovanje med *móž -á* in *pôtok -óka* že pred menoj F. Tomšič v kritiki Slovenske slovnice 1956). Od roditelja ednine (izjema tožilnik enak imenovalniku) se naglas pomakne proti koncu besede: *pôtok -óka, jèčmen -éna*, kar skoraj vse pozna tudi moščanski govor. Na splošno premični tip res poznajo skoraj vse besede s širokim *o*-jem ali *e*-jem, kakor uči že slovnica pred menoj, so pa seveda tudi drugačni primeri, npr. knjižno *trébuh -úha* (Mostec te besede nima), pač pa *sósed -éda* (imenovalnik seveda z *ú* in tako tudi ne pod naglasom v roditelju in dalje). Poseben problem ostajajo še primeri, ko je tudi od roditelja naprej ohranjena širina naglašene *o*, namreč primeri kot *šòtor -ôra, Grègor -ôrja* in tako še *nazôra, sokôla, topôla, zastôra*.

Pri naglasu je še oblikoslovnostni problem, tj. naglasni vzorci ali tipi pri sklanjanju ali spreganju, pa tudi v preostalem oblikoslovju glagola. Sam sem dokončno razčistil, da gre pri tem za štiri naglasne tipe: I nepremičnega in II premičnega na osnovi (za tega drugega mora biti osnova najmanj dvozložna), III končniškega in IV mešanega, s primeri: *bràt bráta, golób -a, krájlj -a; pôtok -óka, šòtor -ôra; pès psà, skedènj -dnjà; móž -á*. Ti štirje naglaševalni tipi se dajo napovedati že iz roditelja npr. moškega spola *-a -VCa -à* in *-á*. Prvi tip je lahko akutiran ali cirkumfektiran, drugi tip akutiran, samo izjemoma (*dūal duāla*) cirkumfektiran, tretji se pozna po samih kračinah, četrti pa je znan samo enozložnicam, ki so cirkumfektirane in imajo naglašeno roditeljsko končnico prav tako cirkumfektirano. Sem gre tudi tip *pomôč -î*. Mešani tip je po svoje najbolj zapleten, zato sem ga jaz v SP 2001 v celoti izpisoval, npr. za *a*-jevsko žensko sklanjatev takole: *vôda -é -i -ó -i -ó* (kar je tonemsko *vóda -é -i -ô -i -ô*). Da je osnova cirkumfektirana, se pri sasmostalnikih srednjega spola vidi že v im. ed. (*mesô*), pri *a*-jevski sklanjatvi iz tož. ed. (*vodô*) ali iz im./tož. mn. (*vodê*), pri pridevniških besedah iz im. ed. *mlâd mláda mladô* oz. *težâk téžka težkô* itd. Tudi deležnik na *-l* pozna vse štiri naglasne tipe: *bíl bila bílo, débel -éla -o*. Tudi deležnik na *-n/-t* pozna naglasno tipologijo, le da je še bolj zapletena. In tako je tudi pri sedanjiku ali velelniku: *dêlam - nésem -š -mo nesó - grém/grêm -mò* (mešanega tipa tu ni) – *délaj -te, nési -íte, trì tríte*. Celó pri nedoločniku se ločijo: *délati, končáti; krožítli/krožíti; cvestì*, le četrtega tudi tu ni.

Za potrjevanje teoretičnih postavk tega besedila podajam zgled besedil, ki ju najdemo že v Rupel-Ramovševem *Slovenskem pravorečju* 1946 (Iz mojega življenja, str. 93; Palček nagajivček, str. 93–94), ki sem jih prestavil v moščansko narečno obliko:

Z mòjga živlěja

Fsàka mladùst je pùna srèče in radùsti, sijàjnga sùnca in prešérnga smèha. Fsàka mladùst. Če f kèsnih lètih in v grèjnkìh vòrejnh puglèda člók na jù s tùjimi hlàdnimi učmí, se mi vidi mrbìt nèvesèla, kèlih krivíčnga trplèja in prezgòdžiga spuznàja. El tèžku je takù puglèdat na jù: naènkret se razmékne, se v nèč raztupí meglèni zàstur in zasmèje se mlàdu sùnca, fsè libèzni in fsè hvalèžnosti vrèdnu. Spumìn je slàdki ku pèsm: prsa nàpne vzdih, zastrèju se uči in čúbe búža smehlàj.

Ùku mòjga spumìna sèže dáleč, pròu du tréjtjiga léta, mòje dóbe. Pugurèla nam je híša in ububùžal smo čistù. Mì dèca, kólku nas je blò, smo se mútli na vrti pr Svèti Trujci. Pud večèr je blò, sùnca je síjašu mítu in tóplu ku sàm bóžji blaguslòu. Udspòdej je blà Vrhnika že fsà f sènci, lesketàle so se lè še zgòraja ókna guspòdskih híš. »Jèzus!« je fskriknàla sèstra. Zgràbla me je za rùku in je tèkla: jèz, nerúden v nògejh, sem kulubàru za jùj in se prevràčau nìzdòel pu kamèji in pu spòzki trávi. Sìln dèm je bìu ubšèncu nebù/nèbu tàmu du Liblànskiga vrha, du Svète Àne in du žàfustne góre; presékaù ga je nafpikùmej sijàjn plàmn, slùk in vèsuk. »Jèzus, Jèzus!« je kríčała sèstra. Tèle, f tà prelèpi plàmn, je zaklèjen múj spumìn, vèč ga ní ...

Pàlčik nagajùčik

Za devètuj gurúj je žívu pàlčik. Dròbn je bìu vídit in tènki, de b se v šàki zdrùbu, pa je bìu vènder mòčn, de b junàki rébra putrù. Nikúgra se ní bàu, ne lidì ne živàli, še hudòbne žène Zgàge nè, ki je nabèrała zelíša v rébri in so ji blè puslúšni še vùki. Ku je šòu v góru, je nésu pud pàjshuj kladiùčik. Čèsa gòd se je z jím dutèknu, fsè se je spremenišu v sàmù sùhu zlatù. V Glàbòkim ga je zakópaù cèu čèber in ud tùstih dòb je stidènc fsèhnu. Ku prdère zarad preubílce díža hùduvòtjenk z guré, prnáša mènnda zlàtìh ivèri in trèsk s sebúj, ki so mènnda tùd dèske pr čèbri zlàte.

Rèš je bìu náš pàlčik vòlki nagajùc, el srcè mi je žívu bítu za rèveže. Fčàs se je zgudišu, de je puhítu pu stèzi tàmu dèel na pùle in guspudàrjem pumàgaù kmétvat in ubdìlàvat pùle, kòscem kusìt, žèjcem žèt; svétvaù jim je tù in ùnu, ká škùdi in ká prìdje. Já, če ní blò péstrne, je máteram še péstvat pumàgaù, de so fàhku brez skrbì guspudinle. Nèjrèj pa je jèmu dicù. Pr dèci bí, z dicúj se mutìt, tù mi je blò vesèle. Łuvìu se je z jìmi in pùdu, dòkle ga ni prepèdu petèln na gnùji, zatù ki kikirikaja ní prenèsu. Le kakù je bìu fsèh mùh pòn! Zdè se je fsèu Sùltani na šeròki híbit, pa pèle uddròbnu za bèzik el za skèdi in se skròu. Vèš rezpusajèn je splèzal na drèvu in upunàšau šebetàje ptìčuf, de so se mi dèca du súz nasmijàl. Punóc je pršu pud óknu, in če je nášu ókna udprìte, je smúknu v izbu na úgledì. Déte, ki se je prebidìlu, je zazíbaù f sèn, nàjstàrjiga puvléku za fàsè, za nùgu, za rùku, srèdjimi zmètau jábučne kušíce na sènce in ga pušegètaù, mi šèpnu šalífku vvùhu pa skóču rúčnu pèle na zapèčik. Ka mìslte, de je délaù narùbe, če tùste hudòbne bábe Zgàge ni pùstu vmér? Grdù je glèdała in v dvè gibè se je držàła. Ku je šlà v réber, sta ju vlékla dvà stàra hòrja in vòlka zelèna káča jih je sprémala pròu tàmu gòr du pud vrha. Pàlčka žíuga ní mògla, zatù ki je bìu dúber. Ku je ènkret vísu na vèji in se zíbaù, ga je sùnla v

vàmpčik, de ga je jãku zabólu. Jězn se ji je zaprašu v uči, jengúva težka šáka ji je pála na šeróku plêče, da su ju ud ónde zmèrej pléča buléle, ku se je k slábmí vremèni prpráulaŕu. Takù ju je v mèhku/vmèk zgjètu, da je blà kàr hítru fsà mèhka: »Nòj, pàlčik, se nébum nìkder vèč.«